

Andrzej Kobyliński

O MOŻLIWOŚCI ZBUDOWANIA
ETYKI NIHILISTYCZNEJ

Jednym z najważniejszych zadań, stojących przed filozofią współczesną, jest nie tyle przewyciężanie nihilizmu, ile zrozumienie jego istoty i szukanie właściwych form etyki. Zdaniem autora książki, szeroko rozpowszechnione przekonanie, że koncepcja etyki, stworzona w spotkaniu z nihilizmem, zależy przede wszystkim od jego odrzucenia czy też przyjęcia, nie jest słuszne. Tego rodzaju wniosek stanowi ważne osiągnięcie teoretyczne niniejszej pracy, cenny wkład w aktualny stan badań nad nihilizmem i jego konsekwencjami etycznymi.

Książka ukazuje możliwość zbudowania etyki nihilistycznej. Chodzi o odmianę etyki słabej, pozbawionej fundamentu metafizycznego i zagrożonej relatywizmem. Okazuje się, że nie każda interpretacja nihilizmu oznacza całkowitą amoralność czy zakwestionowanie wszystkich wartości. Nihilistyczna etyka miłosierdzia harmonizuje z założeniami „nowego humanizmu”, postulowanego w obliczu wyzwań rewolucji bioetycznej i technologicznej przez przedstawicieli różnych kultur i religii.

Prof. dr hab. Marek Maciejczak

Andrzej Kobyliński – urodzony w 1965 r. w Przasnyszu. Doktor filozofii, absolwent Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie. Autor książki *Modernità e postmodernità. L'interpretazione cristiana dell'esistenza al tramonto dei tempi moderni nel pensiero di Romano Guardini* (1998). Redaktor i współredaktor kilku prac zbiorowych, m.in. *Wiara i wolność. Doświadczenie i dziedzictwo pierwszej „Solidarności”* (2001), *Dylematy bioetyki* (2004), *The Dilemmas of Modern Ethics* (2008), *Etyczne wymiary praw człowieka* (2009), *Prawa człowieka i świat wartości* (2011).

 **Wydawnictwo Uniwersytetu
Kardynała Stefana Wyszyńskiego**

ISBN 978-83-64181-50-4

9 788364 181504 >

Jednym z najważniejszych zadań, stojących przed filozofią współczesną, jest nie tyle przewyciężanie nihilizmu, ile zrozumienie jego istoty i szukanie właściwych form etyki. Zdaniem autora książki, szeroko rozpowszechnione przekonanie, że koncepcja etyki, stworzona w spotkaniu z nihilizmem, zależy przede wszystkim od jego odrzucenia czy też przyjęcia, nie jest słuszne. Tego rodzaju wnioski stanowi ważne osiągnięcie teoretyczne niniejszej pracy, cenny wkład w aktualny stan badań nad nihilizmem i jego konsekwencjami etycznymi.

Książka ukazuje możliwość zbudowania etyki nihilistycznej. Chodzi o odmianę etyki słabej, pozbawionej fundamentu metafizycznego i zagrożonej relatywizmem. Okazuje się, że nie każda interpretacja nihilizmu oznacza całkowitą amoralność czy zakwestionowanie wszystkich wartości. Nihilistyczna etyka miłosierdzia harmonizuje z założeniami „nowego humanizmu”, postulowanego w obliczu wyzwań rewolucji bioetycznej i technologicznej przez przedstawicieli różnych kultur i religii.

Prof. dr hab. Marek Maciejczak

Andrzej Kobyliński – urodzony w 1965 r. w Przasnyszu. Doktor filozofii, absolwent Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie. Autor książki *Modernità e postmodernità. L'interpretazione cristiana dell'esistenza al tramonto dei tempi moderni nel pensiero di Romano Guardini* (1998). Redaktor i współredaktor kilku prac zbiorowych, m.in. *Wiara i wolność. Doświadczenie i dziedzictwo pierwszej „Solidarności”* (2001), *Dylematy bioetyki* (2004), *The Dilemmas of Modern Ethics* (2008), *Etyczne wymiary praw człowieka* (2009), *Prawa człowieka i świat wartości* (2011).

 **Wydawnictwo Uniwersytetu
Kardynała Stefana Wyszyńskiego**

ISBN 978-83-64191-50-4

9 788364 181504 >

Andrzej Kobyliński

O MOŻLIWOŚCI ZBUDOWANIA
ETYKI NIHILISTYCZNEJ

Propozycja Gianniiego Vattima

Wydawnictwo Uniwersytetu
Kardynała Stefana Wyszyńskiego
Warszawa 2014

Opowiadam historię dwóch najbliższych stuleci. Opisuję nadchodzącą przyszłość, przyszłość, która nie może już nadejść inną: nastanie nihilizmu. Historię tę można opowiadać już teraz: bo konieczności jest to dzieło. Przyszłość ta mówi już setką znaków, los ten wszędzie się zapowiada; dla tej muzyki przyszłości każdy ma już wyostrzony słuch.

Fryderyk Nietzsche

Nietzsche nazywa nihilizm „najbardziej niepożądanym ze wszystkich gości”, ponieważ to, czego on pragnie jest *Heimatlosigkeit* – bezdomnością, poniewierką, brakiem ojczyzny. Niczemu nie służy umieszczanie go za drzwiami, ponieważ wszędzie, od dawna i w sposób niewidzialny, on krąży po domu. Trzeba uświadomić sobie tego gościa i patrzeć mu w twarz.

Martin Heidegger

Spis treści

WYKAZ SKRÓTÓW

WSTĘP

ROZDZIAŁ I

GENEALOGIA NIHILIZMU

1. Charakterystyka fenomenu nihilizmu
 - 1.1. Nihilizm i nicość – wzajemne zależności
 - 1.2. Podstawowe aspekty nihilizmu
2. Historyczne interpretacje nihilizmu
 - 2.1. Nihilizm w filozofii niemieckiego idealizmu
 - 2.2. Populizm i ruchy rewolucyjne w Rosji w XIX wieku
 - 2.3. Nihilizm aktywny Fryderyka Nietzschego
 - 2.4. Roztopienie się bycia według Martina Heideggera
3. Wpływ nihilizmu na systemy totalitarne i postmodernizm

ROZDZIAŁ II

ETYKA W KRĘGU NIHILIZMU

1. Nicość jako źródło etyki według Alberta Caracciola
 - 1.1. Koncepcja nihilizmu metodycznego
 - 1.2. Nicość jako przestrzeń religijna
 - 1.3. Tragiczność wezwaniem do odpowiedzialności
2. Luigi Pareysona przezwycięzenie nihilizmu pocieszenia
 - 2.1. Wolność jako wyjście z niebycia i nicości
 - 2.2. Chrześcijaństwo formą myślenia tragicznego
 - 2.3. Propozycja etyki inicjatywy moralnej
3. Technika jako forma etyki według Emanuela Severina
 - 3.1. Dzieje świata zachodniego historią nihilizmu
 - 3.2. Krytyka współczesnej cywilizacji technologicznej
 - 3.3. Etyka techniki jako etyka komunikacji
 - 3.4. Powrót do filozofii Parmenidesa szansą na przezwycięzenie nihilizmu
4. Massima Cacciariego etyka nihilizmu mistycznego
 - 4.1. Koncepcja nihilizmu irracjonalnego
 - 4.2. Wizja chrześcijaństwa bez transcendencji
 - 4.3. Etyka człowieka technologicznego *in statu viae*
 - 4.4. Potęga techniki jako immanentna apokalipsa

5. Przewyciężenie nihilizmu moralnego według Vittoria Possentiego
 - 5.1. Nihilizm praktyczny jako podstawa nihilizmu moralnego
 - 5.2. Narodziny i konsekwencje nihilizmu prawnego
 - 5.3. Nihilizm jako negacja religii
 - 5.4. Formy przewyciężenia nihilizmu
 - 5.5. Główne zasady etyki personalistycznej

ROZDZIAŁ III

HERMENEUTYCZNA KONCEPCJA MYŚLI SŁABEJ

1. Zastąpienie metafizyki przez hermeneutykę
 - 1.1. Myśl mocna jako symbol metafizyki
 - 1.2. Hermeneutyka jako przejaw myśli słabej
2. Dekonstrukcja kartezjańskiej podmiotowości
 - 2.1. Zanegowanie podmiotu w rozumieniu Kartezjusza
 - 2.2. Aktywna i pasywna strona podmiotu
 - 2.3. Kenoza jako emancypacja podmiotu
 - 2.4. Propozycja ontologii aktualności
3. Obrona myśli słabej w sporze z Nowym Realizmem
 - 3.1. Zarzuty dotyczące myśli słabej ze strony Nowego Realizmu
 - 3.2. Argumenty zwolenników myśli słabej

ROZDZIAŁ IV

CHRZEŚCIJAŃSTWO JAKO FORMA NIHILIZMU

1. Utożsamienie hermeneutyki z nihilizmem
 - 1.1. Propozycja odejścia od nihilizmu tragicznego
 - 1.2. Nowe rozumienie śmierci Boga
2. Sekularyzacja jako pojednanie nihilizmu z chrześcijaństwem
 - 2.1. Idea powszechnej duchowości Joachima z Fiore
 - 2.2. Sekularyzacja istotą nowożytności
 - 2.3. Sekularyzacja jako kenoza
 - 2.4. Powrót religii w wersji zsekularyzowanej
3. Reinterpretacja orędzia chrześcijańskiego
 - 3.1. Konieczność zerwania związku *sacrum* z przemocą
 - 3.2. Cechy religii w wersji słabej
4. Profile chrześcijaństwa nihilistycznego
 - 4.1. Gościnność jako istota religii
 - 4.2. Nowe rozumienie moralności i dogmatów
 - 4.3. Śmierć jako kres doczesności

ROZDZIAŁ V

NIHILISTYCZNA ETYKA MIŁOSIERDZIA

1. Etapy namysłu nad etyką postmetafizyczną
 - 1.1. Od etyki Innego do etyki innych
 - 1.2. Ontologia słaba fundamentem etyki *non violence*
 - 1.3. Etyka postmetafizyczna jako etyka dóbr i tradycji
 - 1.4. Skończoność podstawą odpowiedzialności
2. Krytyczna ocena wybranych koncepcji etycznych
 - 2.1. Teoria komunikacji Apla i Habermasa
 - 2.2. Rorty'ego koncepcja redeskrypcji
 - 2.3. Etyczna orientacja hermeneutyki Gadamera
3. Znaczenie współczucia i miłosierdzia
 - 3.1. *Pietas* jako forma współczucia
 - 3.2. Miłosierdzie jako *caritas*
4. Krytyczna ocena nauki i techniki
 - 4.1. Nauka formą manipulacji natury
 - 4.2. Technika drogą dehumanizacji człowieka
5. Problemy bioetyki nihilistycznej
 - 5.1. Istota bioetyki laickiej
 - 5.2. Redefinicja natury człowieka
 - 5.3. Istota sporu o początek życia ludzkiego
 - 5.4. Eutanazja jako forma racjonalizacji życia

ROZDZIAŁ VI

MEANDRY ETYKI NIHILISTYCZNEJ

1. Błędne utożsamienie chrześcijaństwa z nihilizmem
2. Inne możliwości interpretacji hermeneutycznej
3. Problem relatywizmu moralnego
4. Wielość modeli etyki laickiej
5. Nieadekwatność odpowiedzi na kryzys humanizmu

ZAKOŃCZENIE

BIBLIOGRAFIA

SUMMARY

TABLE OF CONTENTS

INDEKS OSOBOWY